

PUKTÖRNE – RESTHARROW – WEIBERKRIEG

PEJORATIVE *ONONIS*-NAVNE

Til den botaniske slægt *Ononis* af familien Papilionaceae hører cirka 70 arter, de fleste hjemmehørende omkring Middelhavet. Den skandinaviske floras mest almindelige arter er: *Ononis spinosa* (sv. busktörne), en lav halvbusk i krat og på høje enge med talrige tornede grene og rosenrøde blomster; *O. repens* (sv. puktörne), ved gærder, veje, på marker og overdrev (let sand- og kalkjord) og den i det hele større, klæbrig-lådne *O. arvensis* (*O. hircina*) (sv. stallört), på lerede marker og overdrev. *O. repens* kan være tornløs, mens *O. arvensis* mangler torne.

Theophrastos omtaler en tornet bælgfrugt-plante *ovovivis* (*O. antiquorum?*) i leret, fed jord, navnlig på dyrkede marker — hadet af landmændene og vanskelig at udrydde thi *så snart den har fået rodfæste på et stykke jord, sender den rodderne meget dybt og skyder hvert år nye skud til siderne ... man skal derfor trække den helt op, hvilket gøres, når jorden er blevet fugtig, så er den lettere at ødelegge*.¹

Et par årtusinder senere (1648) skriver Simon Paulli om *Anonis*, at den

... voxer saare gemeenligen, nu paa Volde, nu paa Tuer, nu paa Agrene, som Bonden gaar oc skal dyrcke oc pløye sin Jord; oc fordi at den hafuer saa lange oc seye Rødder, er den Bonden icke alleniste til stor Forhindring, men end oc hans Quæg megit skadelig, eftersom

den holder Plowen oc bryder Øxene, huilcke der maa bie oc staa stille, som hendis Danske Nafn nocksom gifuer tilkiende.²

Hornemann oplyser 1821, at *O. arvensis* er ret almindelig på hvilende marker og høje enge;³ endnu o. 1920 optrådte den som et besværligt ukrudt i leret jord ved Bovbjerg (Vestjylland), og *O. repens* var forhen almindelig på Lollands vidstrakte overdrev ("heder"); nu regnes *Ononis* næppe blandt landbrugets ukrudsplanter.⁴

Hvor der groede *kragetæer*, mente man, der fandtes mergel i undergrunden (Østjylland).⁵ Til voksestedet refererer eng. (Somerset) *poverty*: på sandet eller brakliggende jord,⁶ sp. *labrado*: pløjet (bearbejdet) mark,⁷ ty. (Steiermark) *oadwurzn*: på ødemarker,⁸ sv. *ljungpin-nar* 1744ff., *ljungpiggar* Skåne 1823ff.: på heder blandt lyng⁹ samt en lang række navne til ty. (ge-)weisch 'stub, stubmark' og ukrudt derpå: *weischt*, *wigsche*, *wigste*, *weichte*, *weischdorn*, *weischeldorn*, *gweischwurz*, *queste* osv., indgår i schwabiske marknavne (Weistenwiesen, Weischgenacker); herhen måske ohty. *wiskehe* om tornet plante, men ikke *wiesca*, der er en forvanskning af *wiccha* = *wicke* (*Vicia*).¹⁰

Et andet navnekompleks udtrykker frygt og foragt for dette ondartede ukrudt: da. (lang) *fjenderod* 1648–1877,¹¹ ty. (Pfalz) *deiwelsderner* (plur.) og holl. (Exaarde, Saffelare) *duiwelsdorn*, *-beedstroo*, måske også ty. *judenhechel*;¹²

Puktörne (*Ononis repens*), ur C.A.M. Lindmans *Nordens flora*, 1917.

præfiks i sv. *puktörne* 1745ff. (knæsat for *O. repens*) er puke, puge, eufemistisk navn til djævelen, tidligere endog anvendt som botanisk slægtsnavn: *puke*, *tagg-*, *åkerpuke*.¹³

Trådte man med nøgne fødder på *krage-tjørn*, fik man ”krageøjne”, små runde sår med forskelligfarvede ringe (Lolland o. 1860).¹⁴ Også husdyr, især får, fik tornene op i klovene og smertefulde betændelser; de piggede grene stak, når man høstede hø og korn, og hæftede til tøjet og afgrøden. Britiske farmere bekæmpede planten også fordi den fik skyld for at fordærve mælk, smør og ost; *cammocky-butter* (c. = *Ononis*) var en gene for dem i Sussex,

Hampshire og på øen Wight.¹⁵ Leen blev hurtigt stump, når man mejede en afgrøde befængt med *Ononis*, og måtte ofte hvæsses, deraf *wetzsteinkraut* 1549ff., *schandmähler* Oberbayern, sv. *lievarg* 1685ff.¹⁶ Similibus curantur gned man i Schwaben og Schweiz (kanton Fribourg) leen med plantens blomsterknopper for at skærpe den eller lagde dem i hylsteret til hvæssesten.¹⁷

Det anbefales 1788 at plante *Ononis* på jyske klitter for at dæmpe sandflugten,¹⁸ i nutiden blev *O. angustissima* plantet som stabilisator på sandbanker i Nordafrika.¹⁹ De tykke, træagtige, stærkt forgrenede, overordentlig seje, i jorden dybt og langt omkring søgende *jærnrötter* 1745ff. (jf. *jærngräs* Västerbotten 1772, 1867, no. *benurt* (knæsat), ty. *eisenkraut*, -*gras*, oeng. *ysenherde*, irsk (gælisk) *sreang bogha* ’buestreng’)²⁰ gjorde opgravningen af lyngtørv til et meget anstrengende arbejde,²¹ greb fat i plovskar og harvetænder og standsede redskabet med et ryk.

Denne urt kiende bønderne best, thi hun dem stor hinder gjør, naar de pløye deris jord, skrev Henrik Smid 1546²² sml. Simon Paulli 1648 og Henry Lyte’s engelske udgave 1578 af *Dodonaeus’ urtebog* [1563]: *The root ... hinder and stay both the plough and oxen in toyling the ground ... the share and coulter of the plough cannot easily divide and cut them asunder.*

De lange seje rødder har sprængt mange skagler og hamler, når jorden efter langvarigt græsleje skulle brydes op. Selv med fire heste for ploven kunne den pludselig køre fast; gang på gang blev råbt til kuskene: holdt, tøvlid! – og så brugte man øksen, der altid hang på ploven,²³ jf. marknavnet Bielstorns agre (biel = økse) Tilst sogn Østjylland.²⁴

Under Gotland-rejsen 1741 noterede Linné:²⁵ *Jærnrott kallades här Ononis, som växte i åkrarna, förtretlig för åkermannen, emedan hon mycket seg, håller tillbaka ploven*; på rejsen i Skåne 1749:²⁶ *Ljungpinnar*²⁷ *hava de segaste rötter, så att ploven med alla sina dragare måste*

ofta stanna, och bonden nödgar fram med yxan att hugga dem av, rödderne kunne binda sig så tillsamman, att alla bondens dragare och spann för plojen ofta måste stanna för en enda rot – og i forelæsningerne på Hammarby 1770:²⁸ er det besværiligste ugräs paa agrene i Skaane, som ey kan temmes uden med Plov. Rödderne krybe under jorden og ere de seygeste, og endskiønt at Bonden har ofte 8 Par paa Ploven, maae han dog ofte hielpe til med Øxen, hvorføre de Gamle har kaldet henne resta bovis (Martin Vahl's referat).

Tilsvarende meldes fra Danmark 1798:²⁹ de stive, sammenviklede rødder standser ploven endog med det stærkeste forspand; man maa altsaa enten hève Ploven tilbage og lade den gaa over samme Rødder, eller ogsaa have en Spade ved Haanden for med denne at overhugge Rødderne. Men dette Arbejde indtræffer saa ofte, at Landmanden i Almindelighed lader Roden henligge, hvorfor det anbefales at forsyne ploven med krumt langjern pålagt tynd æg af hærde stål.

De fleste herhen hørende Ononis-navne må skyldes erfaringer i praksis og således være ægte folkelige: mlat. *remora aratri*;³⁰ sv. *ploghinder* 1640, *-häfta* 1741ff., *horsagräs* 1826–80 og *rast* 1880; da. *hestegildning* 1546–1796, til gilde = kastrere: pløjning af Ononis-befængte agre sled hestene ned og gjorde dem sterile, *hesteplage* 1793 (konstr.)–1877 jf. J. H. Smidth 1823: *Ikke, Hesteplager! maa stolt dig stille hos Landets zirende Buske! din Braad gjør dig kun mere forhad*;³¹ *helmsleger* Mors o. 1870, *helmis* = gammel udslidt hest, og ty. *pflugsterz* 1673–1794, *-störz*, Suffiks = plovens styrende håndtag, som man måtte holde kraftigt fast på, men vel også med relation til stürzen: *weil die starken Wurzeln beim Pflügen den Plug brechen oder stürzen* (1867),³² *pflugsteert* Mecklenburg 1793, 1860: de lange rødder vikled sig om plovskæret og slæbte efter i furen som en steert (hale), *pflugspërre* 1858, *kuhschweiss* (kausweet) Mecklenb. 1876 og *pferdeschweiss*

(ross-, færtsschwësst) Nösnerland, ty. sprogeg tidl. Ungarn, nu rumænsk Transsylvania – oversættelselån fra rum. *asudul calului, asudoarea calului* etc.;³³ eng.³⁴ *restharrow* (knæsat), også *harrow-rest* Lincolnshire, *stay plough* Somerset, *sitfast* Morayshire (Skotl.), *horse's breath* Somerset, Worchestershire, wallisisk *tagadr* 'stopper ploven';³⁵ fr.³⁶ *arrête-charrue* (Haut-Saône); sp.: i en romance fra 10. årh. (prov. Toledo) kaldes planten *franne firrino* 'slider på, ødelægger ploven',³⁷ baskisk *galdar-rona* til galdea 'æsel', arrotu 'jord bearbejdet til dyrkning' og ona 'god': til at løfte ploven.³⁸

Mlat. (*ar-*)*resta bovis* 'oksestandser'³⁹ svarer til ty. (nu næppe brugt) *oxsenbrech* 1539ff., af Fuchs' urtebog 1543 forklaret: *darumb daß seine würtzel ein pflug etwan dörrffen halten unnd die oxsen oder die pferd daran am gange verhindern*. Ochsenbrech blev omdannet eller mistydet til *oxsenbruch* 1794, *oxsenborche* 1726, *-burre* 1769ff., *-hure(!)* 1781, 1808, *-hurre* 1858, *hossebrecher* Pfalz. Hoffmann von Fallersleben giver 1874 denne tolkning af *oxsenburre*: bringer okserne til stilstand, når de ikke kan trække ploven gennem rødderne, som råbtes til dem burr! [stands].⁴⁰

I de fleste tilfælde vel som rene oversættelselån går motivet *resta bovis* igen i talrige andre Ononis-navne:

sv. *oxabreckia* 1640;⁴¹ da. *oksebi(e)* 1648–o. 1700, *bi(e)okse* 1648–1721, *oksehold* o. 1700, *oksestandser* 1769; holl.⁴² *ossenbreke* 1593; eng.⁴³ *rastylbow* 1440, nu *rust-burn* < rest bourn; fr.⁴⁴ *arreste-bœuf* 1544ff., nu *arrête-bœuf*, *-arrête-cheval*, *estanco-biou*, *arunso byou*, *tin-ben* 'retient le bœuf', *lacho-bièou* 'lasse de bœuf', *sarrelâche*, *charre-lâche* (= serre une javelle, la lâche quand il recontre un arrête-bœuf), *ner de bièou* 'nerf de bœuf', *epine de beu*, *flou de beau*, *pied de bœuf*, *gendarme* "il vous arrête"; it.⁴⁵ *arresta*, *arrestabue*, *resta bue*, *stancabue*, *fermabue*, *ligabò* etc.; sp.⁴⁶ *detiene buey* 'standser oxsen', *hierba toro* 'tyreur', *quebraarados* til quibrar 'bryde, brække', katal. *afrente-cavadors* <

deshonra-cavadors 'skænder den gravende'; port. *resta-*, *rilha-boi*.

Navnet *weiberkrieg* 1574ff. forekommer allerede o. 1100 i Codex Vidob. nr. 10 som *wrowrenrick* til *resta bovis*, andre ohty. former: *wibis crick* 13. årh., *wibe crick* og *frawentrit*, 14. årh.; dets høje alder ses af en latinsk oversættelse *lis mulierum* 1456;⁴⁷ mange nyere former: *weiberzorn* ved Wien 1858,⁴⁸ *frauen-*, *mäde-*, *made-*, *mägdekrieg* Böhmen, Erzgeb., Dupau – og omtydninger efter at det semantiske indhold var glem: *witwerkrieg* 1852, endog *weiberklatsch* 'kvindesladder', Planten gjorde markarbejdende kvinder vrede, det var dem, der oftest høstede hø og bandt kornneg, med kortere ærmer var de mere end mændene udsat for at blive stukket, desuden greb tornene fat i kjolerne, og endvidere satte man gerne det tornede og stikkende i relation til kvindekønnet; den vredladne kone er i Rhinl. en *häkelteef* = puktørne,⁴⁹ som *weiber-*, *frauenkrieg*, *weiberzorn*, *-zank* etc. benævnes andre tornede eller ruhårede vækster, der vanskeligt kan udryddes, således *Echium vulgare*, *Calluna vulgaris*, *Genista germanica*, *Sarothamnus scoparius*;⁵⁰ dansk har 1596 *wyffue-krighe* o. lign. til *Marrubium vulgare*.⁵¹

Om tyske florumærkers knæsatte *hauhechel* 1543ff. (med talrige dialektformer) forklarer Leonh. Fuchs' urtebog 1543, s. 18: *hawhechel ... darumb das es so tieff einwurtzelt, daß manns mit hawen [hakke] muß aussreüten*; Fuchs er dog i tvivl om tolkningen og tilføjer en anden: *von wegen seiner dörn ... die einer hechel so man zu dem flachß gebraucht gleich seind*.⁵² Man har også villet aflede præfiks af *hauen* 'hugge' (med økse), og det blev omtydet til 'heide' (uopdyrket jord) og 'hart' (de hårde stængler og seje rødder) jf. *järnrot* s. 62, holl. *beethekels*, *heetegaal*.⁵³ Ældre navneformer som *heckelkraut* 1500, 1539, *heuw-*, *hew-*, *heuhechel* 1537ff. samt *Ononis*' og lignende planters nyere associationer med (hør-)hegle o.lign. redskaber viser imidlertid, at præfiks må være *heu* (hø),

ohty. *houwe*, endnu i 1500-tallet *hau*, *hauw*. *Hauchel* er altså = 'høhegle': den tornede halvbusk "heglede" høet, det blev hængende i grenene – jf. *wilder hanf* Pfalz,⁵⁴ *böhäckla* 1638–85, tornene blev sammenlignet med en rives tænder: *herkelkraut* Mecklenburg 1791ff., *heuberkel* Rhinl., til *harke* 'lille rive', da. *redelkam*, sp. *peine de asno* 'æselkam' jf. *hechelkamm* til *Scandix pecten-veneris* med kamformet frugtstand.

Da. *krageklo* kendes litterært fra 1796, ældre er *kragetorn* (siden slutningen af 1400-t., indgår i sydjyske marknavne 1683ff.), *kragerod*, *-rødder* 1715ff., *kragetrin*, *-fod* o. 1700, nyere *kragekløver* o. 1820, *kragetå*, *-taer* Østjylland o. 1885, Lolland o. 1870, Fyn, Strynø, Langeland og *kragetjørn* Glænø, Lolland, Falster, i Nordsjælland omtydet til *krøgtjørn*.

Johan Lange mener, navnet *krageklo* måske er overført fra en anden ærteblomstrende plante kællingetand (*Lotus corniculatus*), og at *krage-* kan være et ældre ord *krake* med grundbetydningen 'lille, forkroblet vækst' jf. jysk *krak* (nu *krikke*) om lille udslidt hest, norsk *krake* 'lille kroget træ' og *Ononis*-navnet *helmisleger* (s. 62). *Kragetjørn* og *-torn* er på Møn optegnet for ene (*Juniperus communis*), lav ene kaldes 1764 *krak*, på Bornholm er o. 1870 noteret *krak* om underskov eller krat af eg,⁵⁵ men hverken *Ononis* eller *Juniperus* har nogen særlig tilknytning til kragen. Begge er imidlertid stikkende, de sammenfiltrede grene og tornene var det karakteristiske ved *Ononis*' overjordiske habitus, en direkte sammenligning med fuglens kløer kan ikke udelukkes. *Kragetorn* er o. 1700 belagt for den tornede *Rhamnus catharticus*, *kragetå* Mors 1925 om den tæt piggede *Genista anglica*, Kylling 1688 har *kragetæer med piggede frøhuse* til *Ranunculus arvensis*⁵⁶ jf. *kragerede* om filtret hår og "heksekost" på træ, *kragetæer* = ulæselig skrift. *Ononis* er også kaldt *katteklo* (Horns herred), der semantisk kan jævnføres med ty. *katzendorn* Rhinl., *katzenspeer* 1549ff., holl.

(knæsat) *kattendoorn*, eng. (Yorksh.) *cat whin*, fr. dial. *inlb' de cha' ongles de chat*, sp. (knæsat) *gatuña*, katal. *ungla de gat*, baskisk *katu-sarpa* 'katte-klo' og tilsvarende i portugisisk.⁵⁷

LITTERATURHENVISNINGER

- 1 Theofrastos, ÅR, *Historia plantarum* VI, ORT, 5, s. 3–4.
- 2 Paulli, Simon, 1648, *Flora Danica*, København, s. 166, nr. 16, D.
- 3 Hornemann, J. W., 1821, *Dansk Oeconomisk Plantelære*, København, s. 758.
- 4 Jessen, Knud & Lind, Jens, 1922–23, *Det danske Markkruddts Historie*, København, s. 352–54.
- 5 Udvalg for Folkemål top. reg. 2055 (R. P. Randløv, indgået 1929).
- 6 Grigson, Geoffrey, 1955, *The Englishman's Flora*, London, s. 130; eller fordi ejeren er eller snart bliver fattig?
- 7 Caballero, Arturo, 1940, *Flora Analitica de España*, Madrid, s. 589.
- 8 *Blätter für Heimatkunde* 5, 1927, s. 31.
- 9 Lyttkens, Aug., 1904–15, *Svenska växtnamn*, Stockholm, s. 732–34; Vide, Sten-Bertil, 1966, *Sydsvenska växtnamn*, Lund, s. 178.
- 10 Marzell, Heinrich, 1969, *Wörterbuch d. deutschen Pflanzennamen* 3 (Lieferung 3), Leipzig, s. 386–405 (m. kildehenvisninger!).
- 11 Lange, Johan, 1960, *Ordbog over Danmarks Plantenavne* 2, København, s. 136–39.
- 12 Wilde, Julius, 1947, *Kulturgeschichte d. Sträucher und Stauden*, Speyer, s. 142; Paque, E., 1896, *De vlaamsche volksnamen der planten*, Namen, s. 96 (også til Ulex europ.), Heukels, H., 1907, *Woordenboek d. Nederlandsche volksnamen van planten*, Amsterdam, s. 167; Teierlinck, Is., 1924, *Flora diabolica*, Antwerpen, s. 86, 170.
- 13 Lyttkens [note 9], s. 732f.
- 14 E. Rostrups notater; jf. *oculus porci(nus)* 'svineøjel': Fischer, Hermann, 1929, *Mittelalterliche Pflanzenkunde*, München, s. 276 og Rostafiński, Józef, 1900, *Symbola ad historiam naturalem medii aevi* I, Cracoviae, s. 208.
- 15 Grigson [note 6].
- 16 Marzell [note 10], s. 404f.; Lyttkens [note 9], s. 732, *lievarg* også til *Pedicularis palustris* og *Salix repens*.
- 17 Fischer, Hermann, 1904–36, *Schwäbisches Wörterbuch* 4, Tübingen, s. 487, 1774; Savoy, Hubert P. C., 1900, *Essai de flore Romande*, Fribourg, s. 41.
- 18 Viborg, Erik, 1788, *Efterretning om Sandvexterne ...*, København, s. 113.
- 19 Faulks, P. J., 1958, *An Introduction to Ethnobotany*, London, s. 5.
- 20 Lyttkens [note 9]; Jenssen-Tusch, H., 1867–71, *Nordiske Plantenavne*, København, s. 155; Marzell [note 10], s. 397; Cameron, John, 1883, *Gaelic names of plants*, Edinburgh & London, s. 14, sml. s. 109.
- 21 Grüner-Nielsen, H., 1924, *Læsøfolk i gamle Dage*, København, s. 153 (beretning fra 1858).
- 22 Smid, Henrik, 1577, *En skøn loestig ny urtegarardt*, København, s. 164b, 103b.
- 23 Tang Kristensen, Evald, 1891, *Gamle folks fortællinger om det jyske almueliv* 1, Kolding, s. 59; Christensen, Jens, 1958, *Træk af nordfynsk Landsbyliv*, København, s. 80 (o. 1850); Reimer, Christine, 1910–19, *Nordfynsk Bondeliv i Mands Minde*, Odense, s. 252f., 725.
- 24 Schmidt, Aug. F., 1926–28, *Skanderup Sogn*, Lunderskov, s. 37.
- 25 Linné, Carl von, 1957, *Gotländska Resa 1741*, ed. Bertil Molde, Stockholm, s. 124, jf. s. 129f.
- 26 Linné, Carl von, 1963, *Skånska Resa*, ed. Knut Hagberg, Stockholm, s. 165, 183.
- 27 *Ljungpinnar* er skånsk kollektiv til vækster med seje rødder, der standser ploven.
- 28 Linné, Carl von, 1910, *Linnés botaniske "Prælectiones privatissimae" paa Hammarby 1770*, (Bergens Museums Aarbok, nr. 1), Bergen, s. 50.
- 29 *Magazin for Neringstanden* 2, 1798, s. 376f., jf. Hornemann [note 3], 1806, s. 658.

- 30 Billerbeck, Jul., 1824, *Flora classica*, Leipzig, s. 182.
- 31 Smidth, J. H., 1823, *Danske Haver*, København, s. 195.
- 32 19. *Bericht d. Naturhist. Vereins in Augsburg*, 1867, s. 29.
- 33 Krauss, Friedr., 1943, *Nösnerländische Pflanzennamen*, Beszterce-Bistritz, s. 290f.; Borza, Al., 1968, *Dicționar etnobotanic*, București, s. 119.
- 34 Prior, R. C. A., 1879, *Popular names of British plants*, London, s. 197, 227; Britten, J. & Holland, Rob., 1886, *A Dictionary of English Plant-names*, London, s. 242, 401, 452; Grigson [note 6].
- 35 Cameron [note 20], s. 14.
- 36 Beauquier, Ch., 1910, *Faune et flore populaires de La Franche-Comté* 2, Paris, s. 127.
- 37 Palacios, Asin, 1943, *Glosario de voces romances*, Madrid, s. 127.
- 38 Font Quer, P., 1962, *Plantas medicinales*, Barcelona, s. 364f., jf. det bot. slægtsnavn *Ononis* til gr. onos 'æsel'.
- 39 Diefenbach, Laur., 1857, *Glossarium Latino-Germanicum mediae et infirmae aetatis*, Francofurti ad Moenim, s. 84b, 495a.
- 40 *Archiv für Geschichte d. Deutschen Sprache und Dichtung* 1, ÅR, s. 267.
- 41 Finsk har 1866 *härkäorakko* 'oksetorn': Suhonen, Pentti, 1936, *Suomalaiset kasvinnimet*, Helsingfors, s. 245.
- 42 Heukels [note 12], s. 167.
- 43 Britten & Holland [note 33], s. 398, 410.
- 44 Rolland, E., 1903, *Flore populaire*, Paris, s. 111ff. (talrige dialektformer!); Ségué, Jean, 1953, *Les noms populaires des plantes dans les Pyrénées Centrales*, Barcelona, s. 43; *arrête-bauf* er skældsord for gl. sløvt menneske; i Belgien analoge navne til den tornede *Genista: Pays de Saint Remacle*, 1963, Malmédy, s. 55f. (m. litt. henvisn.).
- 45 Penzig, O., 1924, *Flora popolare italiana* 1, Genova, s. 320.
- 46 Caballero [note 7]; Masclans, Francesc, 1954, *Els noms vulgars de les plantes a les terres Catalanes*, Barcelona, s. 37; Font Quer [note 36], s. 363.
- 47 Fischer [note 14].
- 48 Höfer, Fr. & Kronfeld, M., 1889, *Die Volksnamen der niederösterreichischen Pflanzen*, Wien, s. 160, som spørger: er de sammenfiltrede grene symbol for kvindehadere?
- 49 Niessen, J., 1936, *Rheinische Volksbotanik* 1, Berlin, s. 133; Söhns, Franz, 1907, *Unsere Pflanzen*, Leipzig, s. 77f.
- 50 Marzell [note 10], registerbd., s. 610f.
- 51 Lange [note 11], s. 28.
- 52 Næsten ordret gentaget af Camerarius, Joach., 1588, *Hortus medicus et philosophicus*, Francofurti ad Moenum.
- 53 Heukels [note 12], s. 167, sml. Uittien, H., 1947, *De volksnamen van onze planten*, Zutphen, s. 83.
- 54 Wilde [note 12].
- 55 Lange [note 11] 1, 1959, s. 794, og 2, s. 396, jf. *Ordbog over det danske Sprog* 11, 1929, København, s. 260.
- 56 Lange [note 11] 1, 1959, s. 639, og 2, s. 407, 422.
- 57 Marzell [note 10], s. 393f.; Font Quer [note 36], s. 363; Caballero [note 7]; Bouda, K. & Baumgartl, D., 1955, *Nombres vascos de las plantas*, Madrid, s. 54. – Lange har i sin disputats *Primitive Plantennavne* (1966) rubriceret *krageklo* under "Sammenligning med legemsdel af et dyr".